Jak český vícefondový model CLLD podporuje sociální začleňování prostřednictvím zjednodušené implementace a silnějších místních partnerství

Český vícefondový model komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) nabízí inspirativní příklad toho, jak začlenit sociální oblast do místního rozvoje. Jeho dimenze financovaná z Evropského sociálního fondu plus (ESF+) ukazuje, jak může přímá realizace projektů místními akčními skupinami (MAS), zjednodušení administrativních postupů, důraz na prevenci a průběžné učení přispívat k rozvoji místních odborných kapacit a k vytváření řešení vycházejících z potřeb komunit.

Širší český rámec CLLD propojuje financování z několika programů EU, včetně Strategického plánu SZP, prostřednictvím integrovaných strategií místního rozvoje. Tento multifondový přístup, realizovaný prostřednictvím různých programů a řídicích orgánů, umožňuje MAS reagovat na široké spektrum územních potřeb, od sociálního začleňování a zaměstnanosti přes místní infrastrukturu a hospodářský rozvoj až po environmentální opatření.

Dimenze ESF+, realizovaná prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost plus (OPZ+), představuje zvláště zajímavý příklad zjednodušeného modelu implementace. Společně s intenzivní podporou budování kapacit a průběžnou spoluprací mezi MAS a řídicím orgánem vytvořila podmínky pro novou roli MAS při řešení sociálních výzev na místní úrovni.

Jasně vymezená implementační role místních partnerství

Český model ESF+ v rámci CLLD stojí na jednoduchém principu: **svěřit MAS implementační roli při podpoře sociálního začleňování a současně snížit administrativní složitost**.

V rámci OPZ+ se role MAS oproti předchozímu programovému období výrazně proměnila. Namísto toho, aby primárně řídily místní dotační procesy, **vystupují MAS jako přímí příjemci podpory a realizují integrované projekty sociálního začleňování financované z přidělených prostředků OPZ+**. Koordinují místní aktéry a pracují přímo s jednotlivci, rodinami i komunitami.

V předchozím modelu MAS vyhlašovaly místní výzvy a zajišťovaly výběr projektů realizovaných různými příjemci. Nové nastavení v rámci OPZ+ eliminuje potřebu samostatných místních výzev a výběrových procesů, čímž **významně snižuje administrativní a kontrolní zátěž, zejména na straně řídicího orgánu**.

Tento model implementace je **mimořádně vhodný pro aktivity v oblasti sociálního začleňování a komunitní práce podporované z ESF+**. Posílil odborné znalosti a kapacity MAS v sociální oblasti a zároveň přispěl k tomu, že se MAS staly důvěryhodnými partnery Ministerstva práce a sociálních věcí, kteří přinášejí zkušenosti z místních komunit do tvorby politik.

V rámci projektů OPZ+ realizují MAS aktivity zaměřené na:

- komunitní práci,
- podporu ohrožených rodin s dětmi,
- sociální práci v malých obcích a odlehlých lokalitách,
- podporu neformálních pečujících, včetně domácí paliativní a hospicové péče,
- motivaci a komplexní přístup k začleňování na trh práce,
- komunitní plánování sociálních služeb.

Důraz není kladen na poskytování standardizovaných služeb, ale na **prevenci a vytváření řešení přizpůsobených místním potřebám a podmínkám**. Ve většině případů zaměstnávají MAS ve svých projektových týmech odborníky, například sociální pracovníky. Alternativně mohou zapojovat specializované organizace jako projektové partnery, zejména v oblastech vyžadujících specifickou expertizu, například v paliativní péči.

Tento model byl představen během mezinárodní studijní návštěvy v České republice ve dnech 7. až 8. září 2026. Návštěvu organizovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Evropské komise pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování (DG EMPL), ESF+ Support Centre a Národní sítí MAS. Akce se zúčastnili zástupci ministerstev, řídicích orgánů, národních agentur, sítí MAS a dalších institucí z devíti členských států.

Účastníci se seznámili s tím, jak mohou MAS řešit sociální výzvy prostřednictvím územně zaměřeného a komunitně vedeného přístupu, se zvláštním důrazem na **přidanou hodnotu jejich místní znalosti, partnerství a přímého zapojení do života komunit**. Praktické příklady, včetně modelu sdíleného sociálního pracovníka, ukázaly, jak může tento přístup podporovat sociální začleňování a prevenci v menších obcích.

Místní znalost, důvěra a prevence

Klíčovým prvkem českého modelu je **význam místní znalosti prostředí**. Protože jsou MAS pevně zakotveny ve svých územích, dokážou často včas identifikovat sociální potřeby, rozpoznat mezery ve stávajících systémech podpory a vyhledávat osoby, které by jinak mohly zůstat mimo formální struktury pomoci.

Jedním z příkladů je **sdílení sociálních pracovníků mezi několika malými obcemi**. Mnoho venkovských obcí nemá dostatečné kapacity ani odborné zázemí k samostatnému řešení sociálních problémů. Díky úzké spolupráci s místními samosprávami, školami, poskytovateli služeb i samotnými obyvateli mohou sociální pracovníci podporovaní MAS rozpoznat problémy v rané fázi a poskytovat pomoc přímo v přirozeném prostředí lidí. Tento přístup **posiluje prevenci a zlepšuje dostupnost podpory**, přičemž doplňuje stávající systém sociální ochrany.

Účastníci studijní návštěvy se rovněž seznámili s aktivitami MAS Brdy-Vltava, kde jsou komunitní přístupy využívány k podpoře sociálního začleňování a odolnosti komunit. Prostřednictvím svého **komunitního centra a mezioborové spolupráce** MAS propojuje sociální pracovníky, školy, obce, poskytovatele služeb i další odborníky s cílem koordinovat podporu zranitelných rodin a dětí. Centrum slouží nejen pro komunitní aktivity, ale také jako prostor pro případové konference a společné řešení problémů různými aktéry v oblasti sociálního začleňování.

Tento přístup rovněž umožnil MAS **flexibilně reagovat na měnící se okolnosti**. Během pandemie covidu-19 organizovala individuální doučování dětí zasažených uzavřením škol. Po příchodu lidí prchajících před válkou na Ukrajině pak mobilizovala místní komunitu, poskytovala potravinovou a materiální pomoc a postupně podporovala integraci a posílení soběstačnosti nově příchozích.

Tyto zkušenosti potvrzují opakující se sdělení českého modelu: **investice do komunitních kapacit a prevence pomáhají řešit sociální problémy v dřívější fázi a předcházet jejich prohlubování**.

Zjednodušení založené na evidence-based přístupu a průběžném učení

Dalším významným rysem českého modelu je důraz na **evidence-based přístup (přístup založený na datech a důkazech) a průběžné učení**. Monitoring, evaluace a sebehodnocení jsou nedílnou součástí systému.

Vedle standardních programových indikátorů využívá model také **doplňkové ukazatele vytvořené specificky pro projekty CLLD**. Ty pomáhají zachytit změny, které se tradičními nástroji vykazování měří obtížně, například vyšší zapojení obyvatel do komunitního života, intenzivnější místní spolupráci, lepší dostupnost podpory nebo vyšší míru soběstačnosti účastníků.

MAS tato data průběžně sbírají a vyhodnocují. Informace slouží **nejen pro vykazování výsledků, ale také ke zlepšování realizace projektů a přizpůsobování aktivit nově vznikajícím potřebám**.

K září 2026 ukázala souhrnná monitorovací data ze 135 MAS v celé České republice, že více než **24 500 osob zaznamenalo stabilizaci nebo zlepšení své životní situace díky účasti na komunitních aktivitách**.

Více než **3 300 osob zvýšilo svou schopnost samostatně zvládat obtížné sociální situace** a uvedlo pozitivní kvalitativní změnu ve svém životě. Monitoring zároveň evidoval více než **5 500 aktivních členů komunit** a podpora sociální práce byla poskytována ve **741 obcích**.

Princip průběžného učení se promítá také do samotného nastavení podpory. V aktuálním programovém období realizují MAS dva navazující projekty. Před zahájením druhé fáze musí vyhodnotit výsledky první etapy, identifikovat, co fungovalo a co nikoliv, a vysvětlit, jak budou získaná zjištění zohledněna v navazujících aktivitách.

Tento proces je doplněn **evaluacemi na úrovni řídicího orgánu**. Současná práce se zaměřuje mimo jiné na lepší zachycení a doložení přínosů komunitně orientovaných přístupů, včetně sociálních a ekonomických efektů prevence, komunitní práce a místních partnerství.

Stejně důležité je také sdílení znalostí. Zkušenosti z místních projektů jsou pravidelně předávány mezi MAS a komunikovány ministerstvům i tvůrcům politik. MAS tak nejsou pouze realizátory aktivit, ale stále více fungují jako **znalostní partneři**, kteří přenášejí praktické zkušenosti z místních komunit do tvorby veřejných politik.

Základním poselstvím je, že **zjednodušení neznamená rezignaci na odpovědnost a výsledky**. Český přístup se snaží soustředit administrativní činnosti tam, kde jsou odpovídající kapacity, a umožnit místním partnerstvím věnovat více energie dosaženým výsledkům a skutečnému dopadu.

Posílení sociální dimenze CLLD po roce 2027

Česká zkušenost navazuje na publikaci o **roli CLLD v inkluzivním a územně založeném rozvoji**. V roce 2025 Česká republika sdílela své zkušenosti v publikaci shrnující závěry mezinárodní konference o vícefondovém CLLD se zvláštním důrazem na ESF+.

Publikace formulovala několik **doporučení pro období po roce 2027**, mezi něž patří:

- zachování integrovaných a místně ukotvených přístupů jako základního principu politiky soudržnosti,
- posílení vícefondové a mezioborové implementace,
- posílení role MAS jako důvěryhodných znalostních partnerů,

- další investice do budování kapacit,
- zjednodušování administrativních rámců.

Současně zdůraznila přínos CLLD pro sociální začleňování, zaměstnanost a odolnost komunit.

Studijní návštěva v září 2026 nabídla příležitost tyto zkušenosti prozkoumat v praxi a diskutovat o možnostech posílení sociální dimenze CLLD v různých národních podmínkách i v rámci budoucího politického rámce po roce 2027.

Budoucí role CLLD proto představovala důležitou součást diskusí. Účastníci se zabývali vznikající architekturou období 2028-2034 a konstatovali, že řada principů prosazovaných na evropské úrovni je již dnes součástí přístupu CLLD. Patří mezi ně územně založený rozvoj, integrovaná řešení, partnerství, flexibilita, víceúrovňové řízení a silnější územní koordinace.

Diskuse rovněž zdůraznily význam užší spolupráce mezi MAS, řídicími orgány, ministerstvy, obcemi a evropskými institucemi.

Účastníci si z výměny zkušeností odvezli konkrétní podněty pro další práci ve svých zemích. Zamýšleli se například nad tím, jak lépe začlenit sociální začleňování do stávajících rámců CLLD, jak mohou MAS hrát aktivnější roli při řešení sociálních problémů na místní úrovni a jak zjednodušit implementační modely při zachování odpovědnosti a dopadu.

Čeští partneři i Evropská komise účastníky vyzvali, aby ve sdílení zkušeností pokračovali prostřednictvím dalších peer-learning aktivit, studijních návštěv a iniciativ spolupráce.

Autorka: Renáta Kučerová, Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky